

9. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Наталія Яковенко. – К. : Генеза, 1997. – 380 с.
10. Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J., s. j: powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i przez Jana Nep. Bobrowicza. – T. 8. – Lipsku : Narładem i drukiem Bretkopfa i Hertela, 1841. – 652 s.
11. Loś W. Zmiany administracyjno-terytorialnej Cerkwi Unickiej na Prawobrzeżnej Ukrainie w końcu XVIII – pierwszej połowie XIX wieku / Walentyna Loś // Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej. – Rok (3), 2005. – Lublin, 2005. – S. 171–189.
12. Ukraina : praktyczny przewodnik / [red. Adam U. Dylewski]. – Bielsko-Biała : Paskal, 2005. – 678 s.
13. Pawluczuk U. A. Życie monastyczne w II Rzeczypospolitej. Białystok / Urszula Anna Pawluczuk. – Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2007. – 356 s.
14. Pawluczuk U. A. Ostoją duchowości w Zimnem na Wołyniu w okresie międzywojennym [Електронний ресурс] / Urszula Anna Pawluczuk // Białostockie teki historyczne. – 2012. – T. 10. – Режим доступу : http://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/870/1/BTH_10_2012_Pawluczuk.pdf
15. Pawluczuk U. A. Akcja rewindykacji cerkwi prawosławnych w II Rzeczypospolitej [Електронний ресурс] / Urszula Anna Pawluczuk. – Режим доступу : http://pl.cyclopaedia.net/wiki/Akcja_rewindykacji_cerkwi_prawoslawnych_w_II_Rzeczypospolitej
16. Rąkowski G. Wołyń / Grzegorz Rąkowski. – Pruszków : Oficyna Wydawnicza «Rewasz», 2005. – 456 s.
17. Załęski St. Jezyicy w Polsce / Stanisław Załęski. – L.W. Ańcycz, 1908. – 369 s.

УДК 94(477):(031)

Степан Борчук

Енциклопедія історії України: до постановки проблеми

У статті проаналізовано багатотомне видання Інституту історії України НАН України «Енциклопедія історії України», в якому висвітлено історію українського народу у всіх аспектах: політичному, соціальному, економічному, культурному, релігійному. Описано редакційний та авторський колектив видання, а також основні напрямки роботи.

Ключові слова: енциклопедія, історія України, Інститут історії України НАН України, редакційна колегія, стаття, видання.

Борчук С. М. Энциклопедия истории Украины: к постановке проблемы. В статье проанализировано многотомное издание Института истории Украины НАН Украины «Энциклопедия истории Украины», в котором раскрыто историю украинского народа во всех аспектах: политическом, социальном, экономическом, культурном, религиозном. Описаны редакционный и авторский коллектив издания, а также основные направления работы.

Ключевые слова: энциклопедия, история Украины, Институт истории Украины НАН Украины, редакционная коллегия, статья, издание.

Borchuk S. M. Encyclopedia of History of Ukraine: the formulation of the Problem. In the article is analyzed the multi-volume edition of the Institute of Ukrainian History of NAS "Encyclopedia of History of Ukraine", in which the history of the Ukrainian people is highlighted in all aspects: political, social, economic, cultural, religious. There is described the editorial and the authors' group of the publication and the main activities.

Key words: encyclopedia, history of Ukraine, Institute of Ukraine history of NAS the editorial board, article, publishing.

Постановка наукової проблеми та її значення. Найавторитетніші видання, що містять стислий виклад найважливіших відомостей з усіх галузей людського знання, називають енциклопедіями. Національна енциклопедія – візитна картка держави, сума знань про її історію, економіку, політику, культуру, побут, населення, про найвизначніших представників її народу, власне – про все найбільш значуще й значиме на її території у різних сферах людської діяльності.

Метою дослідження є аналіз вітчизняної енциклопедичної традиції у суспільно-політичному й культурно-цивілізаційному контексті історії України XX століття на прикладі «Енциклопедія історії України».

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи енциклопедичну справу в сучасній Україні, не можна оминати увагою важливий проект, значущість якого для науки, суспільства й розвитку національної

самоідентифікації українців важко переоцінити. Розпочате в 1997 році видавництво 10-томної «Енциклопедії історії України» (ЕІУ), повинне, згідно з твердженням редакційної колегії видання, доповнити, а по можливості, і замінити всі попередні радянські історичні енциклопедії [1]. Адже саме історія має пріоритетне значення у вихованні патріотизму в молодого покоління, зростанні національної свідомості громадян, формуванні національної державницької доктрини, котра необхідна кожній країні для повноцінного, планомірного внутрішнього розвитку та розбудови власної національної ідеї. Не можна відкинути і значення історії для формування політичних ідеологій різних сил, що змагаються за владу і зацікавлені не лише в поширенні вигідних їм ідей, а й у загальному рівні знання населення.

Потрібно сказати, що перегляд існуючих ще з радянських часів положень української історії розпочався значно раніше – ще в період боротьби за незалежність та в перші роки по її здобуттю. Відкриття заборонених раніше сторінок історії, персоналій, спроба використання нових для української науки методик та підходів – усе це відбулося в незалежній українській історичній науці, провідником у якій є очолюваний академіком НАН України Валерієм Смолієм Інститут історії України НАН України. Саме вчені цього академічного наукового закладу, часто у співпраці з провідними істориками – співробітниками вищих навчальних закладів, заклали підвалини для нової національної історії. При цьому робота науковців Інституту історії України НАН України охоплювала цілу низку різних форм: видання статей та монографій, публікації збірників документів, підготовка нових за духом узагальнювальних праць, підручників та посібників, програм з історії для загальноосвітніх шкіл та вищих навчальних закладів, позбавлених міфів радянської епохи.

Поступове подолання радянських міфів та стереотипів в історії, формування свідомості української нації, вихід методологічних та джерелознавчих видань, поступове виокреслення нової української концепції національної історії – все це значною мірою підштовхувало українських вчених до створення нової української історичної енциклопедії, що мало зробити історію загальнодоступною, а форму її викладу простою і зрозумілою для пересічного читача. Ідея створення такого багатотомного видання під назвою «Історія українського народу» виникла ще в 1994 році. Однак реальних можливостей для її впровадження на той час не було. Лише в 1997 році колектив Інституту історії України, згідно з рішенням Президії Національної академії наук України від 20 червня 1997 року, розпочав роботу над повноцінною «Енциклопедією історії України» [2, с. 5]. Проте впровадження цих планів у життя затягнулося на роки – підготовка гасел до енциклопедії потребувала певного часу та значних коштів.

Однією з об'єктивних причин затримки стало те, що формування словника до «Енциклопедії історії України» відбувалося за новими правилами та принципами, відмінними від тих, які використовувалися при підготовці радянських енциклопедій. Було визначено принцип вагомості подій, персоналій, окремих фактів, створено «дерево гасел», що допомагало орієнтуватися щодо обсягу статей, їх логічного взаємозв'язку, підпорядкованості та взаємопов'язаності. Новітній підхід використовувався щодо формування словника за персоналіями. Так, при відборі вчених-істориків головним було визначено не формальний критерій (наявність високого наукового ступеня), а факт реального лідерства в певній галузі історичної науки. За окремими критеріями також розглядалося питання включення до ЕІУ статей, присвячених діячам мистецтва, культури, науковцям із різних галузей: головним вважалася наявність у них здобутків рівня національного надбання. Звичайно, останній критерій є досить розмитим, тому далеко не всі імена, що так чи інакше могли потрапити до енциклопедії, наявні в ній реально [2, с. 6].

При формуванні словника редакційна колегія ставила собі за мету висвітлення всіх історичних регіонів та областей України, а також тих регіонів, де компактно проживає українська діаспора: Америки, Росії, Польщі, Румунії, Словаччини та інших країн. Про Життя національних меншин в Україні, зокрема представників кримськотатарського етносу, на думку упорядників, висвітлено недостатньо через брак матеріалів.

Для повноцінної роботи над ЕІУ з провідних вчених галузі, передусім співробітників Інституту історії України НАН України, було сформовано головну редакційну колегію. До її складу увійшли такі відомі в країні дослідники, як В. А. Смолій (голова), С. В. Кульчицький (заступник голови), О. С. Рубльов (відповідальний секретар), В. Ф. Верстюк, С. В. Віднянський, В. О. Горбик, В. М. Даниленко, М. Ф. Дмитрієнко, Я. Д. Ісаєвич, Г. В. Касьянов, О. Є. Лисенко, В. М. Литвин, Ю. А. Пінчук, О. П. Реєнт, П. С. Сохань, П. П. Толочко, П. Т. Тронько [2, с. 2]. Ці вчені – академіки та члени-кореспонденти НАН України, доктори історичних наук – золотий фонд сучасної української науки. Спеціалізуючись на різних періодах історії України, вони могли фахово здійснювати науково-

редакторську роботу, забезпечуючи проекту максимальний науковий рівень. Не менш значущим чинником стало те, що переважна більшість членів редакційної колегії є співробітниками Інституту історії України НАН України, що, відповідно, давало змогу оперативно і в робочому порядку вирішувати більшість суперечливих моментів у роботі.

Одночасно з редакційною колегією було також сформовано редакційну раду, яку очолив академік НАН України В. М. Литвин. До її складу увійшли: В. М. Геєць, Л. В. Губерський, І. М. Дзюба, М. Г. Жулинський, С. В. Кульчицький, І. Ф. Курас, О. С. Онищенко, Ю. М. Пахомов, С. І. Пирожков, М. В. Попович, В. А. Смолій, Ю. С. Шемшученко [2, с. 2]. У цьому списку, як ми бачимо, окрім власне істориків, є представники інших сфер науки, зокрема співробітники Інституту енциклопедичних досліджень НАН України. Останнє засвідчує той факт, що ЕІУ була передусім загальнонауковим, а не суто історичним продуктом, і відповідно мала національне значення. Членство у редакційній раді представників видавництва «Українська енциклопедія імені М. Бажана» мало сприяти більш швидкому та продуктивному вирішенню технічних питань, котрі неодмінно постають перед творцями таких глобальних проєктів, як енциклопедії (незалежно від того, універсальні вони чи галузеві).

Для здійснення практичної роботи з підготовки Енциклопедії історії України було створено також спеціальний підрозділ – Центр організаційного та науково-технічного забезпечення підготовки ЕІУ Інституту історії України НАН України, до складу якого увійшли співробітники інституту: О. І. Ганжа, В. В. Головка, О. В. Клименко, О. О. Ковальчук, А. Г. Плахонін, О. С. Рубльов, О. В. Юркова. Саме ці науковці здійснювали переважну більшість поточної роботи, не лише забезпечуючи вирішення всіх організаційних моментів, а й координуючи роботу редакційної колегії, авторів та інших структурних підрозділів, пов'язаних із виданням ЕІУ.

Процес підготовки ЕІУ значною мірою дублював процес створення інших енциклопедій. У перші роки роботи над проєктом було вирішено організаційні питання щодо принципів формування статей, їх розміщення тощо. Так, за граматичну основу написання гасел, а також іншомовних термінів, прізвищ, географічних назв було визначено чинний на той час «Український правопис», що відразу відкинуто можливості розбіжності транскрипцій цих слів. Власне статті розміщувалися за алфавітним принципом, російськомовні назви – відповідно до їх української транскрипції; статті, що мають латиномовні гасла, мали друкуватися в кінці останнього тому ЕІУ за латинським алфавітом. Уточнено було і низку інших питань – використання в тексті жирного шрифту та курсиву, скорочень; принцип подання бібліографії та авторів статей [2, с. 7].

Наступним етапом роботи редакційної колегії стало затвердження словників томів, підготовка яких тривала від самого початку роботи над проєктом. Паралельно з цим ішов процес підготовки статей за гаслами, з яких і здійснювалося формування томів енциклопедичного проєкту. Так, до написання статей було залучено кращих науковців країни, передусім співробітників Інституту історії України НАН України. Окрім них, статті писали спеціалісти з провідних навчальних закладів та з-за кордону.

Результатом попередньої підготовчої, наукової та редакторської роботи став 1-й том Енциклопедії історії України, який був підписаний до друку 29 грудня 2003 року [2]. Видання передбачало п'ять томів. Це був справді великий успіх редакційного колективу, адже цей том (як і всі наступні) відповідав усім вимогам щодо повноцінної енциклопедії. Складався він із 2060 статей на літери «А–В», 766 ілюстрацій та 48 карт, розміщених на 688 сторінках. Авторами статей стало понад 350 науковців, список яких уміщено в кінці тому. Фактично всі вміщені в томі статті написані на високому науковому рівні і містять інформацію про всі аспекти історії – від подій та персоналій до теоретичних статей, як-от «Абсолютизм», «Автономія» тощо. Укладання карт до тому здійснили Д. Я. Вортман, Л. І. Криницький, Г. О. Гаврилов. Науково-редакційним опрацюванням текстів першого тому ЕІУ займався колектив спеціалістів, до яких входили: Ю. М. Барабанов, М. С. Бачинський, В. Т. Береговий, Я. В. Богданюк, Ю. І. Бойко, Л. Л. Васильченко, Д. В. Грузін, О. О. Ковальчук, І. М. Лисенко, Т. С. Новікова, Н. Д. Хівренко, О. М. Чадюк. Більшість членів цього колективу, що його очолював Д. В. Грузін, здійснювали науково-редакційне опрацювання й інших томів «Енциклопедії історії України».

Наступний, 2-й том ЕІУ «Г–Д» було підписано до друку рівно через рік – 29 грудня 2004 року [3]. Він виявився трохи меншим за попередній – 1298 статей, 702 ілюстрації, 15 карт та три схеми на 518 сторінках. Відповідно, над томом працювала і менша кількість авторів – близько трьохсот. Однак це ніяким чином не принижує його значущості для української історичної науки та енциклопедистики. Зокрема, в цей том вміщено важливі та інформативні статті, як-от «Габсбурги», «Газета», «Галицько-Волинське князівство», «Генеалогія історична», «Генеральний секретаріат Української Центральної

Ради», «Голодомор 1932-33 років», «Гривня», «Громадянська війна в Україні», «Грушевський Михайло Сергійович», «Директорія», «Давня історія», «Джерела історичні» та ін.

Ще через рік було підписано до друку 3-й том Енциклопедії історії України – «Е–Й» [4]. За кількістю статей він один із найменших – лише 1025 статей. Однак великий обсяг багатьох із них, а також особлива насиченість ілюстративним матеріалом – 855 ілюстрацій та 31 карта – забезпечили йому не лише високий рівень інформативності, а й зробили одним із найбільш популярних. Ці обставини зумовили і його чималий обсяг – 672 сторінки. Авторський колектив третього тому – близько 300 науковців, переважна більшість з яких працювала над статтями і до інших томів проекту, вкотре забезпечуючи їх високий науковий рівень. Серед провідних статей тому варто виділити «Евакуаційні заходи австрійського та російського урядів на українських землях в роки Першої світової війни», «Евакуаційні заходи урядів УРСР та СРСР на території УРСР в роки Великої вітчизняної війни 1941–1945 років», «Експорт революції», ряд статей, присвячених еміграції, «Етнічний склад та етномовна компетенція населення України за переписами населення 1959, 1970, 1979, 1989, 2001 та результатами соціологічних досліджень 1994 та 2001 років», «Етнічні українські землі», «Етногенез», «Етнографічні регіони України», «Євреї в Україні», «Євроатлантична цивілізація», «Європейська інтеграція», «Єзуїти», «Жіночий рух в Україні», «Запорозька Січ» та низка статей, присвячених різним аспектам діяльності запорозьких козаків, «Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР)», «Ікони», статті, присвячені Житомирській, Запорізькій, Івано-Франківській областям та багато інших.

Вихід 4-го тому Енциклопедії історії України відбувся із запізненням від звичного графіка майже на рік – його було підписано до друку лише 27 листопада 2007 року [5]. Починаючи з цього тому, редакційна рада та колегія вирішили розширити ЕІУ до восьми томів. Цей том, котрий містив гасла з частини однієї літери «Ка–Ком», виявився одним із найменших у виданні за всіма зовнішніми показниками. Він складався з 528 сторінок, на яких розміщувалося 784 статті, 810 ілюстрацій та 53 карти. За таким співвідношенням «стаття – ілюстрація» том став досить унікальним явищем для будь-якого енциклопедичного проекту, адже кількість останніх значно перевищувала кількість статей. Така особливість була зумовлена наявністю в томі багатьох статей, присвячених культурним діячам, які супроводжувалися не лише портретами, а й зразками їхніх творів (І. Кавалерідзе, Т. Калинський, Г. Кальченко). Особливо багатою на ілюстрації стала стаття «Київ», до якої додавалися плани міста в різні історичні епохи, зображення визначних міських споруд, схем, пейзажів тощо [5, с. 201–218]. З інших ключових статей тому можна також виділити: «Кабінет Міністрів України», «Кальвінізм», «Кам'янець-Подільський» (також із великою кількістю ілюстрацій); статті, присвячені державам зі значною українською діаспорою – Казахстану та Канаді; «Карпати» і низка пов'язаних з цим регіоном історичних подій; «Катеринослав» та пов'язані з ним явища; «Католицька церква» зі значною кількістю ілюстрацій – портретів Римських Пап, кардиналів, зображень головних храмів тощо; «Києво-Могилянська академія», «Києво-Печерська лавра», «Київська Русь»; «Книгознавство», «Кодифікація» та ін. Тож, попри доволі незначний обсяг, за своєю інформативністю 4-й том був одним із найпотужнішим серед тих, що вже побачили світ.

Під час роботи над п'ятим томом стало зрозуміло, що зібрані статті не обмежаться восьми-томним виданням. Було прийнято рішення про розширення ЕІУ до 10 томів. Про це зазначено в п'ятому томі, який був підписаний до друку в звичний термін – 10 грудня 2008 року [6]. Він містив 704 статті на ту ж саму, що і в 4-му томі літеру «К» – «Кон–Кю», виділявся перевагою кількості ілюстрацій (833 ілюстрації, 37 карт) над кількістю статей і мав 650 сторінок. Як і попередні, він мав значну кількість цікавих та інформативних статей, серед яких можна виділити: «Конгрес українських націоналістів», «Конотопська битва», низку статей, присвячених Константинополю та Константинопольським договорам; Конституціям Австрійської та Австро-Угорської імперій, низку статей про конституційні реформи у СРСР; «Конституційний вимір української історії»; низку статей, присвячених українським Конституціям і конституційним процесам в Україні у різні історичні періоди; «Коран», «Кордони державні України» (з великою кількістю карт, а також із переліком усіх адміністративних одиниць, що складали територію держави); низку статей про Корсунь (Корсунь-Шевченківський) та пов'язані із ним події, «Крим», «Кубанське козацьке військо», «Культура». Том уміщує також багато персоналій, серед яких можна виділити: «Коновалець Є.», «Корецький В. М.», «Кондуфор Ю. Ю.», «Костенко Л.», «Кубійович В.», «Кузеля З.» та ін.; а також статті, присвячені цілим родинам, котрі відіграли важливу роль в історії України: Конечпольським, Коріатовичам, Косачам та ін.

1 грудня 2009 року було підписано до друку черговий – 6-й том ЕІУ – «Ла–Мі» [7]. На 784 сторінках розміщено 1140 статей, 968 ілюстрацій та 57 карт, що робило цей том одним із найбільших за

обсягом. Серед провідних статей, що містилися в 6-му томі, на нашу думку, варто виділити: «Легіон Українських січових стрільців»; «Лемківщина», «Ленінська комуністична спілка молоді», низку статей, присвячених літературним організаціям на Україні та літературним виданням; «Літопис» та ряд статей про літописи й літописання на українських землях, «Локація», «Львів» та низку статей, присвячених об'єктам, установам та історичним подіям, пов'язаним із цим містом; «Львівський університет», «Любеч», «Магдебурзьке право», «Мазепинщина», «Мангуп»; ряд статей, присвячених марксизму та його проявам: «Марксизм в історичній науці», «Марксизм як ідеологія»; «Масонство», «Матеріалізм історичний», «Матріархат», «Миколаїв» та «Миколаївська область», інші. Варто виділити також біографічні статті, присвячені видатним діячам України та особам, що вплинули на її історію і культуру: «Лавровський П. О.», «Лазаревський Б. О.», «Левицький Кость», «Ленін В. І.», «Лобановський В. В.», «Ломоносов М.», «Мазепа І. С.», «Махно Н. І.» та ін.

Вихід 7-го тому Енциклопедії історії України – «Мл–О» – відбувся 2010 року (підписаний до друку 2 грудня) [8]. Він складався із 728 сторінок, на яких розміщувалося 883 статті, 573 ілюстрації та 72 карти (найбільша кількість карт з усіх частин, що вже вийшли). Зі статей цього тому, варто, на нашу думку, виділити ті, що за своїм обсягом та інформативністю становлять не лише просвітницьку, а й наукову цінність. Такими, зокрема, є «Модернізації теорії», ряд статей, присвячених Молдавії – як історичній, так і сучасній: «Молдова», «Молдавське князівство» (особливо варто виділити статтю, присвячену перебуванню Молдавії у складі України – «Молдавська АРСР»); «Монархія» (включно з розділом «Монархічний характер влади в Київській Русі»), «Монголо-татарська навала» та «Монгольська імперія», «Москва», «Москвофільство», низка статей, присвячених музеям України та музейній справі, «Мукачеве», «Мюнхенська угода», «Нагороди Української повстанської армії», «Нагрудні знаки», ряд статей про Народні комісаріати УСРР та УРСР, «Народний рух України», «Народники», «Народницький напрям в історіографії», «Національне адміністративно-територіальне будівництво в УСРР/УРСР 1924–1940», «Некрополістика», «Ніжин», «Новітня історія», «Обновленство», «Одеса» та пов'язані з нею статті, «Османська імперія» та багато інших. З біографічних слід, на нашу думку, виділити статті про П. Могила, М. Муравйова, Д. Мордовця, Г. Нарбута, В. Некрасова, К. Острозького та інших важливих для історії України політичних і культурних діячів.

Восьмий том ЕІУ був підписаний до друку 4 листопада 2011 року [9]. Порівняно невеликий за обсягом – 520 сторінок, він містить гасла на літери «Па–Прик»; кількість статей – 686. У томі уміщено також 460 ілюстрацій та 46 карт. Ключовими статтями тому стали: «Пакти та конституції законів і вольностей Війська Запорозького» 1710», «Палеогеографія», «Палеографія», «Палеоліт»; ряд статей про партії в Україні, «Пацифікація», «Первісність», «Перемишль», «Переписи населення», «Пересопницьке Євангеліє», «Пилявецька битва», «Повість временних літ», «Повстання селянські проти більшовицького режиму 1929–1932», «Полемічна література», «Політбюро», «Полное собрание русских летописей», «Половці», «Помаранчева революція 2004», «Почаївська Свято-Успенська лавра» та ін. З персоній слід відзначити матеріали, присвячені М. Павлику, С. Палію, О. Палладіну, Борису та Євгену Патонам, Є. Петрушевичу, М. Пимоненку (з уміщенням репродукцій його картин), М. Пирогову, Ю. Пілсудському, князям Потоцьким, родині Политик та іншим діячам України і сусідніх з нею країн, котрі відіграли визначну роль в українській історії.

Дев'ятий том ЕІУ був підписаний до друку 10 грудня 2012 року [10]. Цей том містить 1316 статей, 906 ілюстрацій та 77 карт. Загальний його обсяг – 944 сторінки. Включає гасла на літери «Прил–С». Ключовими статтями тому стали «Продовольчий податок», «Промисловий переворот», «Просвіта», «Професійні спілки в Україні», «Революції», «Реформація», «Річ Посполита», «Середні віки». Подано інформація про особистості, зокрема про Л. Ревуцького, Т. Прокоповича, І. Світличного, П. Скоропадського.

Десятий, завершальний, том ЕІУ побачив світ у 2013 році. Том містить 1109 статей, 890 ілюстрацій та 88 карт. Кількість сторінок – 784. В останній том енциклопедії увійшли матеріали на літеру «Т–Я». Особливо цікаві й інформативні такі статті: «Угорщина», «Цигани в Україні», «Ягелони», «Язичництво», «Хвильовий Микола», «Хвойка Вікентій» та ін. [11].

За час роботи над «Енциклопедією історії України» відбулися певні зміни в авторському та редакторському колективі. Так, зі складу редакційної колегії через смерть вибули такі визначні вчені, як Я. Ісаєвич, П. Тронько, Ю. Левенець. Натомість до складу редколегії увійшли Г. В. Боряк (котрий став одним з заступників головного редактора), О. П. Толочко, О. А. Удод. Не дожили до виходу всіх томів ЕІУ і багато її авторів, зокрема М. А. Богайчук, Ю. З. Данилюк, Я. І. Дзиря, В. М. Зубар, В. М. Волковинський, І. М. Кулинич, І. Т. Лісевич, І. М. Мельникова, В. І. Прилуцький, Л. Є. Скиба, О. М. Онищенко, В. М. Трегубчук, О. В. Сухобоков, О. Й. Щусь, М. В. Коваль, О. М. Апанович, О. Г. Шапошні-

кова, П. В. Голобуцький та ін. Однак ці втрати не стали головною перепорою для завершення роботи над проектом. Їх місце посіли інші, молоді й талановиті автори.

Висновки. Багатотомне видання «Енциклопедія історії України» належать до важливих досягнень української історичної науки, яка змогла довести, що не втратила свого потенціалу і спроможна готувати та видавати глобальні наукові проекти, які відображають не лише сучасний стан науки, а й дають змогу широкому загалу ознайомитися з останніми науковими дослідженнями, методиками та поглядами на, здавалося б, відомі історичні події.

Джерела та література

1. Від редакційної колегії ЕІУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.history.org.ua/?encyclorp>
2. Енциклопедія історії України. У 5 т. Т. 1. А–В / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2003. – 688 с.
3. Енциклопедія історії України. У 5 т. Т. 2. Г–Д. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2004. – 518 с.
4. Енциклопедія історії України. У 5 т. Т. 3: Е–Й / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2005. – 672 с.
5. Енциклопедія історії України. У 8 т. Т. 4. Ка–Ком. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2007. – 528 с.
6. Енциклопедія історії України. У 10 т. Т. 5. Кон–Кю. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2008. – 568 с.
7. Енциклопедія історії України. У 10 т. Т. 6. Ла–Мі. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К.: Наук. думка, 2009. – 784 с.
8. Енциклопедія історії України. У 10 т. Т. 7. Мл–О / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2010. – 728 с.
9. Енциклопедія історії України. У 10 т. Т. 8. Па–Прик. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2011. – 520 с.
10. Енциклопедія історії України. У 10 т. Т. 9. Прил–С. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2012. – 944 с.
11. Енциклопедія історії України. У 10 т. Т. 10. Т–Я. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2013. – 784 с.